

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення за листопад 2023 року

Зміст

I. Захист персональних даних	4
Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 16 листопада 2021 року, Ligue des droits humains (перевірка обробки даних контролюючим органом), C-333/22	4
II. Конкуренція: державна допомога	8
Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 15 листопада 2021 року, Gaming and Betting Association v Commission, T-167/21	8
III. Зближення законодавства	11
1. Авторське право	11
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 23 листопада 2021 року, Seven.One Entertainment Group, C-260/22	11
2. Торговельна марка ЄС	13
Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 22 листопада 2021 року, Shaman Spirits v EUIPO – Global Drinks Finland (LAPLANDIA Land of purity та інші), T-679/22	13
IV. Інтернет та електронна комерція: електронна торгівля	16
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 9 листопада 2021 року, Google Ireland and Others, C-376/22	16
V. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм врегулювання (SRM)	19
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, Del Valle Ruíz and Others v SRB, T-302/20, T-303/20 та T-307/20	19
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, Molina Fernández v SRB, T-304/20	19
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, ACMO and Others v SRB, T-330/20	19
VI. Соціальна політика: рівність у працевлаштуванні та соціальному забезпеченні	27
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 28 листопада 2021 року, Commune d'Ans, C-148/22	27
VII. Захист прав споживачів: несправедливі умови	30

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 9 листопада 2021 року, Všeobecná úverová banka, C-598/21	30
VIII. Раніше ухвалені судові рішення	33
1. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм врегулювання	33
Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 25 жовтня 2023 року, BNP Paribas Public Sector v SRB, T-688/21	33

I. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 16 листопада 2021 року, *Ligue des droits humains* (перевірка обробки даних контролюючим органом), C-333/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Захист фізичних осіб при обробці персональних даних – Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/680 – Стаття 17 – Реалізація прав суб'єкта даних через наглядовий орган – Перевірка законності обробки даних – Стаття 17 (3) – Зобов'язання надавати суб'єкту даних мінімум інформації – Сфера застосування – Чинність – Стаття 53 – Право на ефективний судовий захист проти контролюючого органу – Концепція «юридичного обов'язкового рішення» – Хартія основоположних прав Європейського Союзу – Стаття 8 (3) – Контроль з боку незалежного органу – Стаття 47 – Право на ефективний судовий захист

У 2016 році ВА звернувся до *Autorité nationale de sécurité* (Орган національної безпеки, Бельгія) із запитом про надання йому доступу до інформації в межах процедури перевірки благонадійності. Заявнику було відмовлено, зокрема, з міркувань державної безпеки та збереження конституційного демократичного ладу, через його участь у демонстраціях протягом останніх десяти років. Зокрема, ця відмова ґрунтувалася на його персональних даних, які оброблялися бельгійською поліцією.

Згодом ВА звернувся до *Organe de contrôle de l'information policière* (OCIP) (Наглядовий орган з питань поліцейської інформації (OCIP), Бельгія), як до наглядового органу, з проханням визначити контролерів, відповідальних за обробку його персональних даних, і зобов'язати їх надати доступ до всієї інформації, що його стосується, задля можливості реалізувати свої права. OCIP була проведена перевірка законності обробки персональних даних ВА в поліцейських банках даних відповідно до законодавства Бельгії.¹ Спираючись на цей закон, який не дозволяє суб'єкту даних мати прямий доступ до своїх даних, OCIP лише поінформував ВА про те, що він провів необхідну перевірку.

У зв'язку з цим ASBL та ВА звернулися до *cour d'appel de Bruxelles* (Апеляційного суду, Брюссель, Бельгія) після того як *tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (Брюссельський суд першої інстанції (франкомовний), Бельгія) своєю постановою визнав себе таким, що «не має юрисдикції» для розгляду та вирішення заяви про вжиття забезпечувальних заходів, поданої цими сторонами.

---

¹ Стаття 42 *loi relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel* (Закон «Про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних») від 30 липня 2018 року (*Moniteur belge* від 5 вересня 2018 року, стор. 68616).

Cour d'appel de Bruxelles (Апеляційний суд, Брюссель) передав на розгляд Суду справедливості ЄС питання щодо тлумачення та чинності статті 17 Директиви 2016/680² у світлі положень Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»).

У своєму рішенні Суд, по-перше, визнає право суб'єкта даних на ефективний судовий захист від рішення наглядового органу, якщо права суб'єкта даних були реалізовані через цей орган. По-друге, він визнав статтю 17 Директиви 2016/680 застосовною, оскільки це положення встановлює лише мінімальний обов'язок наглядового органу інформувати суб'єкта даних про те, що були проведені всі необхідні перевірки або перегляд рішення наглядовим органом, а також про право суб'єкта даних звернутися до судового засобу правового захисту.

Висновки Суду

Суд починає з нагадування про те, що Директива 2016/680 вимагає від Держав-членів забезпечити право фізичної або юридичної особи на ефективний засіб судового захисту від юридично обов'язкового рішення наглядового органу, що їх стосується.³ Таким чином, необхідно визначити, чи приймає цей орган таке рішення, якщо права суб'єкта даних реалізуються через цей орган.

У зв'язку з цим Суд, по-перше, зазначає, що у випадках, передбачених Директивою 2016/680, спрямованих на захист суспільних інтересів,⁴ Держави-члени повинні передбачити можливість здійснення прав суб'єкта даних опосередковано через наглядовий орган. Така можливість надає суб'єкту даних додаткову гарантію щодо законної обробки його даних, якщо національне законодавство обмежує безпосереднє здійснення його прав перед наглядовим органом,⁵ як це дозволено Директивою 2016/680.⁶

Далі Суд зазначає, що з цією метою кожен наглядовий орган повинен, відповідно до статті 17 Директиви 2016/680, бути наділений завданням перевірки законності обробки та мати не лише ефективні слідчі повноваження, але й коригувальні

² Стаття 17 Директиви (ЄС) 2016/680 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних компетентними органами з метою запобігання, розслідування, виявлення або переслідування за вчинення кримінальних правопорушень або виконання кримінальних покарань, і про вільне переміщення таких даних, і скасування Рамкового рішення Ради 2008/977/JHA (OJ 2016 L 119, стр. 89) передбачає: «1. У випадках, зазначених у статті 13 (3), статті 15 (3) та статті 16 (4) держави-члени повинні вживати заходи, які передбачають, що права суб'єкта даних також можуть здійснюватися через компетентний наглядовий орган... 3. Якщо здійснюється право, передбачене в пункті 1, наглядовий орган повідомляє суб'єкта даних принаймні про те, що всі необхідні перевірки або перегляд наглядовим органом відбулися. Наглядовий орган також інформує суб'єкта даних про його право на судовий захист».

³ Стаття 53(1) Директиви 2016/680.

⁴ Відповідні цілі передбачені статтею 13(3), статтею 15(1) та статтею 16(4) Директиви 2016/680, яка має на меті: «уникати перешкоджання офіційним або юридичним запитам, розслідуванням або процедурам», «уникати упередження щодо запобігання, виявлення, розслідування або переслідування кримінальних злочинів або виконання кримінальних покарань», «захищати громадську безпеку», «захищати національну безпеку» або «захищати права і свободи інших осіб».

⁵ Зокрема, цими правами є: право на отримання додаткової інформації, право на доступ до своїх даних або право отримати їх виправлення, видалення або обмеження обробки, викладені в статті 13(2), статті 14 та статті 16(1) до (3) Директиви 2016/680 відповідно.

⁶ Стаття 13 (3), стаття 15 (1) та стаття 16 (4) Директиви 2016/680.

повноваження.⁷ У цьому контексті його завдання повністю підпадає під визначення його ролі в Хартії.⁸ Крім того, згідно з цим положенням, наглядовий орган зобов'язаний сповіщати відповідну особу про те, що всі необхідні перевірки були проведені.

З цього Суд робить висновок, що коли орган нагляду надає таку інформацію, він доводить до відома суб'єкта даних прийняте щодо нього рішення про завершення процесу перевірки, що обов'язково впливає на його правове становище. Таким чином, це рішення є юридично обов'язковим для суб'єкта даних, незалежно від того, чи визнав цей орган законною обробку його даних і якщо так, то в якій мірі, чи вжив коригувальних заходів.

Нарешті, Суд доходить висновку, що суб'єкт даних повинен мати можливість отримати судовий перегляд суті такого рішення і, зокрема, того, яким чином контролюючий орган виконав свій обов'язок провести всі необхідні перевірки і, в залежності від обставин, здійснив свої коригувальні повноваження. Цей висновок також узгоджується зі статтею 47 Хартії щодо права на ефективний судовий захист, яке, відповідно до усталеної судової практики, має бути надане будь-якій особі, яка покладається на права чи свободи, гарантовані правом ЄС, від несприятливого для неї рішення, яке підриває ці права чи свободи.

Щодо чинності статті 17(3) Директиви 2016/680 Суд зазначає, що оскільки це положення не перешкоджає, у певних ситуаціях, відповідно до правил, прийнятих національним законодавством для її імплементації, наглядовому органу мати можливість або навіть бути зобов'язаним повідомити суб'єкту даних мінімальну інформацію, передбачену цим положенням, зокрема, якщо ці правила спрямовані на уникнення компрометації цілей суспільного інтересу, передбачених цією директивою, воно може призвести до обмеження права на ефективний засіб правового захисту, гарантованого статтею 47 Конвенції.

Однак це обмеження прямо передбачено законом і не є абсолютним. Крім того, що стосується інших критеріїв, які можуть виправдати таке обмеження,⁹ Суд зазначає, що саме Держави-члени повинні забезпечити, щоб національні положення, які впроваджують статтю 17(3) цієї директиви, по-перше, поважали суть права на ефективний судовий захист і, по-друге, ґрунтувалися на зважуванні цілей суспільного інтересу, які виправдовують обмеження цієї інформації, та основоположних прав і законних інтересів суб'єкта даних, відповідно до принципів необхідності та пропорційності. Таким чином, саме ці Держави-члени повинні передбачити, що за певних умов інформація, розкрита суб'єкту даних, може виходити за межі мінімальної інформації, що компетентний орган має певний ступінь свободи дій, щоб визначити, чи може він повідомити суб'єкту даних, принаймні коротко, результати своїх перевірок, і що, якщо ні, то суд, який має юрисдикцію, розглядаючи позов проти контролюючого органу, може, тим не менш, забезпечити достатнє

⁷ Стаття 46(1)(g) та стаття 47(1) та (2) Директиви 2016/680.

⁸ Стаття 8 Хартії.

⁹ Відповідно до статті 52(1) Хартії.

дотримання процесуальних прав зацікавленої особи, таких як право бути заслуханим і принцип змагальності, і ефективно здійснювати свої повноваження щодо перегляду.

Беручи до уваги всі ці міркування, Суд вважає, що ніщо не ставить під сумнів обґрунтованість статті 17(3) Директиви 2016/680.

II. Конкуренція: державна допомога

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 15 листопада 2021 року, *Gaming and Betting Association v Commission*, T-167/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Державний захід щодо продовження ліцензій на ведення азартних ігор, виданих Нідерландами – Рішення про відмову в державній допомозі – Неможливість розпочати процедуру офіційного розслідування – Серйозні труднощі – Процесуальні права зацікавлених сторін

Законодавство Нідерландів про азартні ігри ґрунтується на системі виключних дозволів або ліцензій, згідно з якими організація або просування азартних ігор забороняється, якщо адміністративна ліцензія для здійснення такої діяльності не була видана.

Відповідно до загального правила, прийнятого Державним секретарем Нідерландів з питань безпеки та правосуддя, Управління азартних ігор Нідерландів поновило шість ліцензій, термін дії яких закінчився, зокрема, на організацією лотерей а також ставок на спорт та кінні перегони (разом – «оскаржуваний захід»).

Вважаючи, що це правило загальної політики та поновлення шести виключних ліцензій є державною допомогою на користь власників старих ліцензій, асоціація, що об'єднує європейських онлайн-операторів азартних ігор та ставок, Європейська асоціація ігор та ставок («заявник») подала скаргу до Європейської Комісії.

Комісія відхилила цю скаргу без ініціювання процедури офіційного розслідування, передбаченої статтею 108(2) ДФЄС.¹⁰

У своєму рішенні Комісія визначила, що оскільки власникам ліцензій не надається жодної переваги, оскаржуваний захід не є державною допомогою у розумінні статті 107(1) ДФЄС. У зв'язку з цим Комісія зазначила, що законодавство Нідерландів зобов'язує власників ліцензій виплачувати прибутки від їх діяльності, пов'язаної з азартними іграми, органам, які служать спільним інтересам, зазначеним в ліцензіях, після вирахування їх видатків та розумних витрат.

Загальний Суд, до якого заявник подав позов про анулювання, скасовує це рішення Комісії на підставі того, що Комісія не перевірила, чи надавав оскаржуваний захід непряму вигоду органам, яким власники ліцензій повинні були перераховувати частину своїх доходів і, таким чином, він виключив, що це питання може призвести до серйозних труднощів у класифікації цього заходу як державної допомоги, які можуть бути вирішені лише під час офіційної процедури розслідування, яка викладена у статті 108(2) ДФЄС. У цьому контексті Суд роз'яснює обсяг розгляду

¹⁰ Рішення Комісії С (2020) 8965 остаточне від 18 грудня 2020 року у справі SA.44830 (2016/FC) - Нідерланди - Продовження ліцензій на азартні ігри в Нідерландах («оскаржуване рішення»), згадане в Офіційному журналі Європейського Союзу від 15 січня 2021 року (OJ 2021 C 17, стор. 1).

справи, який повинен проводитися Комісією, коли їй необхідно встановити, чи є конкретний захід державною допомогою в розумінні статті 107(1) ДФЄС.

Висновки Загального Суду

В обґрунтування свого позову заявник посилався, зокрема, на порушення своїх процесуальних прав у зв'язку із відмовою Комісії ініціювати процедуру офіційного розслідування відповідно до статті 108 (2) ДФЄС, тоді як попередній розгляд для цілей статті 108 (3) ДФЄС не усунув всіх сумнівів щодо наявності допомоги. У зв'язку з цим заявник стверджував, що насправді Комісія дійшла помилкового висновку в оскаржуваному рішенні висновок, що не залишилося жодних сумнівів щодо того, чи надав оспорюваний захід перевагу своїм бенефіціарам.

Відповідно до усталеної судової практики, правомірність рішення Комісії не висувати заперечень на підставі статті 4 (3) Регламенту 2015/1589,¹¹ залежить від того, чи оцінка інформації та доказів, які Комісія мала або могла б мати в своєму розпорядженні під час процедури попереднього розгляду, повинна була об'єктивно викликати сумніви щодо сумісності заходів допомоги з внутрішнім ринком, враховуючи те, що будь-які подібні сумніви повинні призвести до ініціювання процедури офіційного розслідування.

У цьому контексті заявник, між іншим, стверджував, що Комісія мала доступ до інформації та доказів, які дозволяли підозрювати, що існувала непряма перевага на користь органів, яким власники ліцензій повинні були перерахувати частину своїх доходів, отриманих від діяльності, пов'язаної з азартними іграми. Однак, заявник стверджував, що, не перевіривши це, Комісія не змогла вирішити всі сумніви щодо існування державної допомоги.

У зв'язку з цим Суд вважає, що з законодавства Нідерландів про азартні ігри, наданого Комісії для оцінки, зрозуміло, що власники ліцензій повинні були перерахувати частину своїх доходів органам, які служать спільним інтересам, зазначеним в ліцензіях.

Далі Суд підкреслює, що аналіз відсутності переваг для власників ліцензій Комісії базувався саме на їхньому зобов'язанні перераховувати частину своїх доходів органам, які служать суспільним інтересам.

Звідси випливає, що на момент прийняття оскаржуваного рішення Комісія мала в своєму розпорядженні інформацію, яка повинна була спонукати її перевірити, чи законодавство Нідерландів про азартні ігри розроблено таким чином, щоб спрямовувати доходи, отримані від діяльності власників відповідних ліцензій, насамперед до органів, які служать спільним інтересам, визначеним цими ліцензіями, що може становити непряму перевагу і, отже, державну допомогу цим органам.

---

¹¹ Рішення Комісії С (2020) 8965 остаточне від 18 грудня 2020 року у справі SA.44830 (2016/FC) - Нідерланди - Продовження ліцензій на азартні ігри в Нідерландах («оскаржуване рішення»), згадане в Офіційному журналі Європейського Союзу від 15 січня 2021 року (OJ 2021 C 17, стор. 1).

Крім того, параграф 115 Повідомлення Комісії про поняття державної допомоги ¹² визначає, що непряма перевага може надаватися суб'єктам господарювання, відмінним від тих, яким безпосередньо передаються державні ресурси. Також, в параграфі 116 цього повідомлення зазначено, що поняття «непрямої переваги» охоплює ситуацію, в якій захід розроблений таким чином, щоб спрямовувати його вторинні наслідки на підприємства або групи підприємств, які можна ідентифікувати.

Таким чином, Комісія повинна була з'ясувати, чи був оспорюваний захід непрямою перевагою для органів, які служать спільним інтересам, і, отже, чи становила вона допомогу для цих органів.

Через повну відсутність належного дослідження Комісією цього питання на стадії попереднього розгляду, у той час як перерахування частини доходів, отриманих від діяльності власників ліцензій, органам, які служать суспільним інтересам, визначених цими ліцензіями, був однією з основних особливостей відповідного законодавства, Суд вважає, що той факт, що це питання не було розглянуто в оскаржуваному рішенні, не дає можливості виключити наявність серйозних труднощів у зв'язку з цим.

Як наслідок, Суд задовольняє позов про порушення процесуальних прав заявника через те, що Комісія не оцінила, чи надавали оспорювані ліцензії непряму перевагу органам, яким власники цих ліцензій повинні були перераховувати частину своїх доходів, пов'язаної з азартними іграми.

---

¹² Повідомлення Комісії про поняття державної допомоги, як зазначено в статті 107 (1) [ДФЄС] (ОJ 2016 С 262, стор. 1).

III. Зближення законодавства

1. Авторське право

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 23 листопада 2021 року, *Seven.One Entertainment Group*, C-260/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Гармонізація деяких аспектів авторського права й суміжних прав в інформаційному суспільстві – Директива 2001/29/ЄС – Стаття 2 (е) – Організації мовлення – Право на відтворення записів трансляцій – Стаття 5 (2) (b) – Виняток для копіювання в особистих цілях – Справедлива компенсація – Заподіяння шкоди організаціям мовлення – Рівне ставлення – Національне законодавство, що виключає право організацій мовлення на справедливую компенсацію

Corint Media є компанією колективного управління, яка здійснює управління авторськими та суміжними правами приватних телеканалів та радіостанцій, зокрема, на німецькому ринку. Вона розподіляє винагороду за вільне відтворення фонограм та аудіовізуальних творів в особистих цілях між організаціями мовлення. Ця компанія уклала договір виключного управління авторськими правами з Seven.One – організацією мовлення, яка виробляє та транслює на території Німеччини приватний телевізійний канал, що фінансується за рахунок реклами.

Тому Seven.One вимагала від Corint Media виплатити компенсацію за цей збір. Однак Corint Media не змогла задовольнити цю вимогу, оскільки національне законодавство¹³ виключає право організацій мовлення на справедливую компенсацію.

Seven.One передала на розгляд Landgericht Erfurt (Регіональний суд, Ерфурт, Німеччина) питання про те, чи можуть організації мовлення, чії записи передач відтворюються фізичними особами в особистих і в некомерційних цілях, бути виключені з права на справедливую компенсацію, передбачену статтею 5(2)(b) Директиви 2001/29.¹⁴

Німецький суд звернув увагу на те, що обмеження справедливої компенсації щодо шкоди певним правовласникам не передбачено цим положенням. Отже, цей суд має сумніви щодо того, чи відповідає вищезгадане національне законодавство Директиві 2001/29 та принципу рівного ставлення, закріпленому у статті 20 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»).

У цьому рішенні Суд справедливості ЄС розглядає питання про те, чи має право Держава-член, яка запровадила виняток для приватного використання виключного

¹³ Параграф 87(4) Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (Закон «Про авторське право та суміжні права») від 9 вересня 1965 р. (BGBl. 1965 I, стор. 1273).

¹⁴ Директива 2001/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2001 року про гармонізацію деяких аспектів авторського та суміжних прав в інформаційному суспільстві (OJ 2001 L 167, стор. 10).

права на відтворення, згаданий у статті 5(2)(b) Директиви 2001/29, повністю виключати категорію організацій мовлення з права на справедливу компенсацію, передбачену цією статтею.

Висновки Суду

В першу чергу, Суд вважає, що, по-перше, відповідно до статті 5(2)(b) Директиви 2001/29, Держави-члени можуть передбачити винятки або обмеження виключного права на відтворення у разі його відтворення на будь-якому носії, зробленому фізичною особою для приватного використання та для цілей, які не є прямо чи опосередковано комерційними, за умови, що власники цього виключного права отримують справедливу компенсацію. По-друге, зі статті 2(e) цієї директиви чітко випливає, що організації мовлення так само, як і інші правовласники, згадані в цій статті, можуть користуватися виключним правом «дозволяти або забороняти прямі чи непрямі, тимчасові або постійні відтворення повністю або частково у будь-який спосіб і в будь-якій формі» записи своїх передач, незалежно від того, чи передаються вони по проводах або в ефірі, в тому числі по кабелю або через супутник.

Отже, в Державах-членах, які запровадили виняток для приватного копіювання, організації мовлення¹⁵ повинні, в принципі, мати право на справедливу компенсацію так само, як і інші правовласники.

Таке тлумачення впливає не лише з комбінованого тлумачення статей 2(e) і 5(2)(b) Директиви 2001/29, але і з контексту цих положень, з цілей, які вони переслідують та з походження цієї директиви.

В другу чергу, Суд вважає, що, по-перше, та обставина, що деякі з тих організацій мовлення, які також є виробниками фільмів, вже отримують справедливу компенсацію в цьому відношенні не має значення. Об'єкт виключного права на відтворення у цих різних правовласників не ідентичний. Зокрема, виробники перших записів фільмів¹⁶ мають виключне право дозволяти відтворення оригіналу та копій своїх фільмів, а також захищати свою організаційну та економічну діяльність. З іншого боку, організації мовлення мають виключне право на відтворення записів своїх трансляцій, які вони передають, і мають право на захист свого технічного виконання, що втілено у трансляції. З цього випливає, що шкода від приватного копіювання для тих правовласників теж не є однаковою. Крім цього, здатність організацій мовлення бути виробниками фільмів, ймовірно, буде присутня в різній мірі, залежно від того, чи виробляють ці організації мовлення свої передачі самостійно, використовуючи власні матеріальні та людські ресурси, чи транслюють програми, вироблені на замовлення договірних партнерів або транслюють за ліцензією програми, створені третіми особами.

По-друге, Суд зазначає, що система, на якій ґрунтується справедлива компенсація, та рівень цієї компенсації повинні бути пов'язані із заподіяною

¹⁵ Організації мовлення згадуються в статті 2(e) Директиви 2001/29.

¹⁶ Стаття 2 (d) Директиви 2001/29.

правовласникам шкодою за рахунок приватного копіювання, і відповідати принципу рівного ставлення, закріпленому в статті 20 Хартії. У зв'язку з цим Суд заявляє, що відсутність або «мінімальний» рівень шкоди, завданої організаціям мовлення внаслідок приватного копіювання записів їх трансляцій, є об'єктивним та розумним критерієм, який не виходить за межі того, що необхідно для забезпечення справедливого балансу прав між правовласниками та користувачами об'єктів, що підлягають захисту. Однак, саме національний суд, по-перше, повинен переконатися у світлі об'єктивних критеріїв, що організації мовлення, на відміну від інших категорій правовласників, зазнають лише шкоди, яку можна класифікувати як «мінімальну» щодо несанкціонованого відтворення записів їхніх передач. По-друге, національний суд повинен встановити, також у світлі об'єктивних критеріїв, чи всі організації в категорії організацій мовлення перебувають у подібних ситуації, зокрема, щодо шкоди, що виправдовує виключення всіх цих організацій з права на справедливую компенсацію.

2. Торговельна марка ЄС

Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 22 листопада 2021 року, *Shaman Spirits v EUIPO – Global Drinks Finland (LAPLANDIA Land of purity та інші)*, T-679/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Торговельна марка ЄС – Провадження зі скасування рішень або скасування записів – Скасування запису в реєстрі, який містить очевидну помилку, яка виникла з вини EUIPO – Реєстрація ліцензій на зображувальні марки LAPLANDIA Land of purity та інші – Умови реєстрації ліцензії – Докази того, що ліцензія була видана зареєстрованим власником – Поняття «очевидна помилка, яка виникла з вини EUIPO» – Друге речення статті 27 (1) Регламенту (ЄС) 2017/1001 – Перше речення статті 103 (1) Регламенту 2017/1001

У період з 2008 по 2016 рік компанія Brandavid Oy отримала реєстрацію трьох зображувальних марок у Європейській агенції інтелектуальної власності (EUIPO).

У 2017 році до реєстру торговельних марок ЄС було внесено запис про передачу цих знаків компанії Global Drinks Finland Oy, яка має статус зацікавленої третьої особи у цій справі.

У 2020 році заявник, Oy Shaman Spirits Ltd, на підставі ліцензійної угоди, укладеної з Brandavid Oy у 2016 році («ліцензійна угода»), звернувся до EUIPO з проханням внести до реєстру виключну ліцензію на його користь щодо марок, про які йде мова. Після реєстрації ліцензії третя особа заявила про свою незгоду з такою реєстрацією.

Враховуючи, що реєстрація запитуваної ліцензії була очевидною помилкою, допущеною EUIPO у розумінні статті 103(1) Регламенту 2017/1001,¹⁷ що вимагало її скасування, Апеляційна палата EUIPO відхилила апеляцію заявника. Єдиним доказом, наданим разом із заявкою на реєстрацію, була ліцензійна угода, стороною якої третя особа, як зареєстрований власник зазначених марок, ніколи не був.

Своїм рішенням Загальний Суд відхиляє позов заявника. Суд виносить рішення щодо умов реєстрації ліцензії та поняття «очевидної помилки, яка виникла з вини EUIPO».

Висновки Загального Суду

По-перше, Суд зауважує, що, скасовуючи реєстрацію ліцензії, EUIPO правильно застосував статті 25 і 26 Регламенту 2017/1001,¹⁸ що мають розглядатися у поєднанні з положеннями, на які ці статті посилаються.¹⁹ З міркувань правової визначеності ці застосовні положення вимагають, щоб зареєстрований власник активно заявляв про своє бажання надати ліцензію, а саме: або шляхом подання безпосередньо до EUIPO заяви на реєстрацію ліцензії, або шляхом проставлення свого підпису на декларації, угоді чи типовій формі.²⁰ Однак у ліцензійній угоді не згадувалась третя особа, яка була зареєстрованим власником на момент подання заявки та реєстрації ліцензії, і така угода третьою особою не підписувалась. Попередньо, зареєстрований власник більше не мав права надавати необхідну згоду.

Навіть якщо припустити, що ліцензія, надана правопередником третьої особи, має наслідки для третьої особи²¹ у тій мірі, у якій сторони здійснили передачу зазначених марок, усвідомлюючи наявність ліцензії, це, однак, не означає, що ліцензія може бути зареєстрована. Навіть якщо ліцензія може, за таких умов, залишатися чинною або надавати права згідно з національним законодавством, ця матеріально-правова ситуація не може впливати на право реєстрації, яке ґрунтується на формалізованому підході. Законність рішення Апеляційної ради EUIPO залежить виключно від формалізованих умов, передбачених застосовними положеннями, формулювання яких не залишає простору для тлумачення. Проте заявник залишає

¹⁷ Регламент (ЄС) 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року про торгову марку Європейського Союзу (ОJ 2017 L 154, стор.1).

¹⁸ Відповідно до статті 25 (5) Регламенту 2017/1001, на вимогу однієї зі сторін надання або передача ліцензії щодо торгової марки ЄС має бути внесена до реєстру та опублікована.

¹⁹ Стаття 20 (5) Регламенту передбачає, що заява про реєстрацію передачі повинна містити документи, які належним чином підтверджують цю передачу; пункт 3 передбачає, що «передача торгової марки ЄС здійснюється в письмовій формі і вимагає підписання сторонами договору, за винятком випадків, коли це є результатом судового рішення; інакше вона буде недійсною». Стаття 13 (3) (а), (с) і (d) Імплементативного регламенту (ЄС) 2018/626 Комісії від 5 березня 2018 року встановлює детальні правила імплементативного регламенту (ЄС) 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради про торговельну марку Європейського Союзу та скасовує Імплементативний регламент (ЄС) 2017/1431 (ОВ 2018 L 104, стор. 37), визначає, що підпис або згода зареєстрованого власника є необхідною умовою для чинної передачі ліцензії.

²⁰ Стаття 26 (1) (b) Регламенту 2017/1001 та Стаття 13 (3) (а), (b), (с) та (d) Імплементативного регламенту 2018/626.

²¹ Відповідно до другого речення статті 27 (1) Регламенту 2017/1001.

за собою можливість посилатися на свої права, що впливають з матеріального права, в національних судах.

По-друге, Суд відхиляє аргументи заявника щодо застосовності фінського законодавства з огляду на те, що місцезнаходженням відповідних компаній є Фінляндія. Запис у реєстрі ліцензії, що стосується торговельної марки ЄС, регулюється автономно законодавством ЄС.²² Відповідно, питання про те, чи містить законодавство Фінляндії формальні умови для укладення ліцензійної угоди або умови, за яких така угода також є обов'язковим для правонаступника власника відповідних знаків, не має значення для того, чи була реєстрація ліцензії на користь заявника в реєстрі торговельних марок ЄС правильною.

Зрештою, Суд відхиляє аргумент заявника про те, що EUIPO перевищило свої повноваження, скасувавши реєстрацію ліцензійної угоди, яка була законною за фінським законодавством. Скасований запис був недійсним через очевидну помилку, допущену EUIPO. Оскільки реєстрація ліцензії відбувається за тими ж правилами, що й передача, Суд застосовує *mutatis mutandis* прецедентне право, згідно з яким до компетенції EUIPO не входить перевірка дійсності та правових наслідків передачі торговельної марки ЄС за національним законодавством. З цього випливає, що при розгляді запиту на реєстрацію ліцензії компетенція EUIPO, в принципі, обмежується перевіркою дотримання формальних вимог, яка не передбачає оцінку суті питань, які можуть виникнути відповідно до застосовного національного законодавства.

---

²² Стаття 19 (1) Регламенту 2017/1001, яка стосується права держави-члена, в якій знаходиться власник торгової марки ЄС, застосовується лише «якщо тільки статті 20-28 не передбачили інше». Дивіться статті 25-28 цього Регламенту та статтю 13 Імплементативного регламенту 2018/626.

IV. Інтернет та електронна комерція: електронна торгівля

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 9 листопада 2021 року, *Google Ireland and Others*, C-376/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Директива 2000/31/ЄС – Послуги інформаційного суспільства – Стаття 3(1) – Принцип контролю в державі-члені походження – Стаття 3(4) – Відступ від принципу вільного руху послуг інформаційного суспільства – Концепція «заходів, вжитих проти певної послуги інформаційного суспільства» – Стаття 3(5) – Можливість апостеріорного повідомлення про заходи, що обмежують вільний рух послуг інформаційного суспільства в невідкладних випадках – Неповідомлення – Застосовність таких заходів – Законодавство держави-члена, що накладає на постачальників комунікаційних платформ незалежно від того, створені вони на його території чи ні, низку зобов'язань, пов'язаних із моніторингом і повідомленням про можливий незаконний контент – Директива 2010/13/ЄС – Аудіовізуальні медіапослуги – Платформи із сервісу обміну відео

Google Ireland Limited, Meta Platforms Ireland Limited та Tik Tok Technology Limited є компаніями, заснованими в Ірландії, які надають послуги комунікаційних платформ, зокрема в Австрії.

У своїх рішеннях, прийнятих у 2021 році, Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) (Австрійський регуляторний орган у сфері комунікацій) визнав, що три вищезгадані компанії підпадають під дію австрійського законодавства.²³

Вважаючи, що австрійське законодавство, яке накладає низку зобов'язань на постачальників послуг комунікаційних платформ, незалежно від того, зареєстровані вони в Австрії чи в іншому місці, щодо моніторингу та повідомлення про ймовірно незаконний контент, не повинно застосовуватися до них, дані компанії подали позови проти рішень KommAustria. Ці позови були відхилені в першій інстанції.

Після відхилення цих позовів компанії подали апеляції з питань права до Verwaltungsgerichtshof (Вищого адміністративного суду Австрії). В обґрунтування своїх скарг, компанії заявили, зокрема, що обов'язки, введені австрійським законодавством, є непропорційними і несумісними з принципом вільного руху послуг інформаційного суспільства та принципом контролю цих послуг Державою-членом походження, іншими словами, державою, на території якої розташований провайдер послуг, як це передбачено Директивою про електронну торгівлю.²⁴

²³ A same Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz)(Федеральний закон про заходи щодо захисту користувачів комунікаційних платформ) (BGBl. I, 151/2020).

²⁴ Директива 2000/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2000 року про деякі правові аспекти послуг інформаційного суспільства, зокрема електронну торгівлю, на внутрішньому ринку (OJ 2000 L 178, стор. 1) («Директива про електронну торгівлю»).

Маючи сумніви щодо сумісності австрійського законодавства та зобов'язань, які воно накладає на постачальників послуг, з Директивою про електронну комерцію, яка дозволяє іншій Державі-члену, відмінній від Держави-члена походження, відступати за певних умов від принципу вільного руху послуг інформаційного суспільства, Вищий адміністративний суд звернувся до Суду ЄС щодо тлумачення цієї директиви.

У своєму рішенні Суд розв'язує питання, чи може Держава-член призначення послуг інформаційного суспільства відступати від принципу вільного руху цих послуг, вживаючи не лише індивідуальні та конкретні заходи, але й загальні та абстрактні заходи, спрямовані на категорію певних послуг, і, зокрема, чи можуть ці заходи підпадати під поняття «заходи, вжиті проти певної послуги інформаційного суспільства» в розумінні Директиви про електронну комерцію.²⁵

Висновки Суду

Насамперед Суд зазначає, що можливість відступу від принципу вільного руху послуг інформаційного суспільства стосується, згідно з формулюванням Директиви про електронну комерцію, «даної послуги інформаційного суспільства». У цьому контексті використання слова «дана», як правило, вказує на те, що послугу, про яку йде мова, повинна розглядатися як індивідуальна послуга. Отже, Держави-члени не можуть вживати загальних і абстрактних заходів, спрямованих на категорію даних послуг інформаційного суспільства, описаних у загальних рисах і застосовувати без розрізнення до будь-якого постачальника таких послуг.

Таку оцінку не ставить під сумнів той факт, що Директива про електронну комерцію використовує поняття «заходи». Використовуючи такий широкий і загальний термін, законодавчий орган ЄС залишив на розсуд Держав-членів характер і форму заходів, які вони можуть вжити для відступу від принципу вільного руху послуг інформаційного суспільства. Однак використання цього терміну жодним чином не впливає на суть або матеріальний зміст цих заходів.

Далі Суд зазначає, що таке буквальне тлумачення підтверджується контекстуальним аналізом Директиви про електронну комерцію.

Можливість відступу від принципу вільного руху послуг інформаційного суспільства існує за умови, що держава-член призначення цих послуг повинна спочатку попросити державу-член їх походження вжити заходи,²⁶ що передбачають можливість ідентифікації провайдерів послуг і, отже, відповідних Держав-членів. Якщо Держави-члени мали право обмежувати вільний рух таких послуг за допомогою заходів загального та абстрактного характеру, що застосовуються без розрізнення до будь-якого провайдера категорії таких послуг, ідентифікація була б, якщо не неможливою, то принаймні надто складною, і Держави-члени не могли б виконати таку умову.

²⁵ Стаття 3 (4) Директиви про електронну комерцію.

²⁶ Стаття 3 (4) (b) Директиви про електронну комерцію.

Нарешті, Суд вказує, що Директива про електронну комерцію ґрунтується на застосуванні принципів контролю та взаємного визнання з боку Держави-члена, а тому в межах сфери координації²⁷ послуги інформаційного суспільства регулюються виключно в Державі-члені, на території якої засновані постачальники цих послуг. Однак, якщо Державам-членам призначення буде дозволено вживати заходів загального і абстрактного характеру, що застосовуються без розрізнення до будь-якого постачальника категорії таких послуг, незалежно від того, зареєстрований він у цій Державі-члені чи ні, то принцип контролю в Державі-члені походження буде поставлено під сумнів. Цей принцип призводить до розподілу регуляторних повноважень між Державою-членом походження та Державою-членом призначення. Надання повноважень останній вживати такі заходи означало б посягання на регуляторні повноваження Держави-члена походження і мало б наслідком підпорядкування таких постачальників законодавству як цієї держави, так і Держави-члена або Держав-членів призначення. Постанова під сумнів цього принципу підірве систему і цілі Директиви про електронну комерцію. Крім того, дозвіл Державі-члену призначення вживати такі заходи підірве взаємну довіру між Державами-членами і суперечитиме принципу взаємного визнання.

Крім того, Суд зазначає, що Директива про електронну комерцію спрямована на усунення правових перешкод для належного функціонування внутрішнього ринку, що виникають через розбіжності в законодавстві та правову невизначеність щодо того, які національні правила застосовуються до таких послуг. Однак можливість прийняття вищезазначених заходів в кінцевому підсумку призведе до підпорядкування відповідних постачальників послуг різним законам і, отже, до відновлення правових перешкод для свободи надання послуг, на усунення яких спрямована ця директива.

Таким чином, Суд дійшов висновку, що загальні та абстрактні заходи, спрямовані на категорію певних послуг інформаційного суспільства, описані в загальних рисах і застосовні без розрізнення до будь-якого постачальника цієї категорії послуг, не підпадають під поняття «заходи, вжиті проти даної послуги інформаційного суспільства» в розумінні Директиви про електронну комерцію.

---

²⁷ У значенні статті 2 (h) Директиви про електронну комерцію.

V. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм врегулювання (SRM)

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, *Del Valle Ruíz and Others v SRB*, T-302/20, T-303/20 та T-307/20

Економічний і валютний союз – Банківський союз – Єдиний механізм врегулювання для кредитних установ та деяких інвестиційних компаній (SRM) – Резолюція Banco Popular Español – Рішення SRB про відмову в наданні компенсації акціонерам і кредиторам, які постраждали від дій щодо врегулювання – Право власності – Право бути заслуханим – Право на ефективний засіб правового захисту – Оцінка різниці у ставленні – Незалежність оцінювача

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, *Molina Fernández v SRB*, T-304/20

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 листопада 2021 року, *ACMO and Others v SRB*, T-330/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

В об'єднаних справах T-302/20, T-303/20 і T-307/20, а також у справі T-304/20 заявниками є фізичні та юридичні особи, які були акціонерами Banco Popular Español, SA («Banco Popular») до прийняття плану врегулювання щодо Banco Popular. У справі T-330/20, з іншого боку, заявниками є інвестиційні фонди, які до прийняття цього плану володіли інструментами капіталу, за винятком одного із заявників, який був правонаступником прав юридичної особи, що мала у володінні облигації Banco Popular.

7 червня 2017 року виконавча сесія Єдиної ради з врегулювання (Single Resolution Board, «SRB») на підставі Регламенту № 806/2014²⁸ ухвалила план врегулювання щодо Banco Popular,²⁹ який того ж дня був схвалений Європейською Комісією.³⁰

До ухвалення цього плану SRB залучила компанію Deloitte Reviseurs d'Entreprises як оцінювача («Оцінювач») для проведення оцінки вартості Banco Popular в рамках підготовки до потенційного врегулювання та оцінки різниці в умовах після потенційного врегулювання. 6 червня 2017 року Оцінювач подав до SRB оцінку («Оцінка 2»), метою якої було визначити вартість активів та зобов'язань Banco Popular, надати оцінку режиму, який отримали б акціонери та кредитори, якби Banco Popular розпочав звичайну процедуру банкрутства, а також надати інформацію для прийняття

²⁸ Регламент (ЄС) № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2014 року, що встановлює єдині правила та єдину процедуру врегулювання неплатоспроможності кредитних установ та деяких інвестиційних компаній в рамках Єдиного механізму врегулювання та Єдиного фонду врегулювання та вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 (ОJ 2014 L 225, стор. 1).

²⁹ Рішення SRB/EES/2017/08 про ухвалення схеми врегулювання щодо Banco Popular («схема врегулювання»).

³⁰ Рішення Комісії (ЄС) 2017/1246 про схвалення схеми врегулювання для Banco Popular Español (ОJ 2017 L 178, стор. 15).

рішення щодо акцій та інструментів власності, які мають бути передані, та розуміння SRB того, що є комерційними умовами для цілей продажу бізнес-інструменту. Відповідно до схеми врегулювання, враховуючи, що необхідні умови³¹ були виконані, SRB прийняла рішення про виведення банку Banco Popular з ринку під процедуру врегулювання. Після відкритого та прозорого процесу продажу, проведеного іспанським органом врегулювання, Фондом упорядкованої реструктуризації банків (the Fund for Orderly Bank Restructuring, «FROB»), нові акції Banco Popular були передані Banco Santander SA.

Після впровадження плану врегулювання, Оцінювач подав до SRB оцінку різниці в умовах³² («Оцінка 3»), намагаючись визначити, чи отримали б постраждалі акціонери та кредитори кращі умови, якби Banco Popular розпочав звичайну процедуру банкрутства, ніж та, яку вони отримали в результаті врегулювання. Ця оцінка була проведена в контексті сценарію ліквідації відповідно до іспанського законодавства, яке діяло на момент прийняття плану врегулювання. Оцінювач стверджував, що відкриття звичайного провадження у справі про банкрутство призвело б до незапланованої ліквідації. Він дійшов висновку, що в рамках такого провадження не можна було б очікувати жодного відшкодування, а отже, не було ніякої різниці в умовах, порівняно з умовами, які було запроваджено в рамках процедури санації.

Згодом, щоб мати можливість прийняти остаточне рішення щодо того, чи слід виплачувати компенсацію постраждалим акціонерам і кредиторам з Єдиного фонду врегулювання,³³ SRB запропонував їм висловити свою зацікавленість скориставшись правом бути заслуханими щодо попереднього рішення з цього приводу³⁴, в якому він дійшов висновку, що, з огляду на Оцінку 3, не було необхідності виплачувати їм компенсацію. Процес реалізації права бути заслуханим проходив у два послідовних етапи, а саме: етап реєстрації, на якому постраждалим акціонерам і кредиторам було запропоновано висловити свою зацікавленість у реалізації права бути заслуханими, а потім етап консультацій, під час якого постраждалі особи мали змогу подати свої коментарі щодо попереднього рішення, до якого додавалася неконфіденційна версія Оцінки 3.

Наприкінці етапу консультацій SRB розглянула відповідні коментарі та отримала від Оцінювача документ з роз'ясненнями, в якому останній підтвердив, що стратегія та різні гіпотетичні сценарії ліквідації, детально викладені в Оцінці 3, а також застосовані методології та використані аналітичні матеріали залишаються чинними.

17 березня 2020 року SRB ухвалила рішення SRB/EES/2020/52 про необхідність надання компенсації акціонерам та кредиторам, на яких вплинули заходи з врегулювання щодо Banco Popular («оскаржуване рішення»), в якому зазначила,

³¹ Відповідно до статті 18(1) Регламенту № 806/2014.

³² Відповідно до статті 20(16) - (18) Регламенту № 806/2014.

³³ Відповідно до статті 76(1)(e) Регламенту № 806/2014.

³⁴ Попереднє рішення SRB щодо необхідності надання компенсації акціонерам та кредиторам, стосовно яких були здійснені заходи з врегулювання неплатоспроможності Banco Popular, та запуску процесу реалізації права бути заслуханим (SRB/EES/2018/132) («попереднє рішення»).

що Оцінювач був незалежним, а Оцінка 3 була надана відповідно до чинного законодавства та була достатньо обґрунтованою і всебічною. Він також представив коментарі, надані постраждалими акціонерами та кредиторами, та їх оцінку, а також дійшов висновку, що не було жодної різниці між фактичним ставленням до постраждалих акціонерів та кредиторів і ставленням, яке вони отримали б, якби Banco Popular був об'єктом звичайної процедури банкрутства на дату прийняття рішення.

У своїх рішеннях, в яких він відхилив три позови на підставі статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу, Загальний Суд вперше виніс рішення за заявою про скасування рішення SRB про те, чи повинна бути надана компенсація постраждалим акціонерам і кредиторам після виведення банку з ринку. У зв'язку з цим Загальний Суд розглянув низку нових питань, порушених у трьох позовах, зокрема щодо оцінки ситуації постраждалих акціонерів і кредиторів у випадку, якби Banco Popular розпочав звичайну процедуру банкрутства, незалежності оцінювача, права бути заслуханим під час розгляду справи, права на ефективний засіб правового захисту та права на власність.

Висновки Суду

Перш за все, Суд відхилив скарги на те, що оскаржуване рішення є незаконним в частині розгляду питання про те, чи отримали б колишні акціонери Banco Popular краще ставлення в рамках звичайної процедури банкрутства.

По-перше, Суд зазначив, що з положень Регламенту № 806/2014 зрозуміло, що посилання³⁵ на умови, які отримали б акціонери та кредитори суб'єкта господарювання, якби цей суб'єкт розпочав звичайну процедуру банкрутства, стосується їхніх гіпотетичних умов у разі ліквідації цього суб'єкта. Він також зазначив, що методологія оцінки таких умов, визначена в Делегованому Регламенті 2018/344,³⁶ полягає в реалізації активів установи, а отже, ліквідації, як це визначено в статті 3(1)(42) Регламенту № 806/2014.

По-друге, для того, щоб встановити різницю у ставленні, необхідно порівняти фактичне ставлення до акціонерів та кредиторів, які постраждали в результаті ліквідації, з оцінкою ситуації, в якій вони опинилися б, якби дії з ліквідації не були здійснені, а саме у випадку ліквідації суб'єкта господарювання.

По-третє, Суд встановив, що в контексті оцінки різниці у ставленні після рішення, прийнятого FROB, іспанське законодавство передбачає, що альтернативний (контрфактичний) сценарій повинен базуватися на сценарії ліквідації суб'єкта господарювання з урахуванням положень іспанського законодавства про ліквідацію. Висновок полягає в тому, що визначення різниці в підходах має ґрунтуватися на ліквідаційному сценарії, а отже, не може ґрунтуватися на сценарії безперервної

³⁵ Відповідно до статті 20(16) - (18) Регламенту № 806/2014

³⁶ Делегований Регламент Комісії (ЄС) 2018/344 від 14 листопада 2017 року, що доповнює Директиву 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо регуляторних технічних стандартів, які визначають критерії, пов'язані з методологіями оцінки різниці у підходах до врегулювання (ОJ 2018 L 67, стор. 3).

діяльності або сценарії, в якому з кредиторами укладено угоду про реструктуризацію заборгованості.

По-четверте, Суд вказав на те, що альтернативний (контрфактичний) сценарій ліквідації, передбачений в Оцінці 3, мав бути визначений у світлі ситуації, в якій перебував Banco Popular на дату виведення банку з ринку. На цю дату Banco Popular не міг продовжувати свою діяльність на безперервній основі з огляду на стан його ліквідності, оцінку його платоспроможності або ймовірності банкрутства, а також можливе відкликання його банківської ліцензії і з цієї причини ані укладення мирової угоди, ані сценарій банкрутства, заснований на припущенні про безперервність діяльності, не були можливими.

Аналогічно, Суд відхилив аргумент про те, що оцінка вартості Banco Popular, проведена Оцінювачем, повинна була враховувати продаж установи в цілому або поділ на бізнес-одиноці (структурні підрозділи), оскільки це передбачає продовження діяльності суб'єкта господарювання. Таким чином, оцінювач не припустився помилки, використовуючи методологію, засновану на сценарії ліквідації та продажу окремих активів або портфелів активів.

По-п'яте, оскаржуване рішення не містить явних помилок в оцінці ані щодо врахування максимального сценарію ліквідації в сім років, з огляду, зокрема, на мету проведення ліквідації в розумні строки та невизначеності, спричиненої тривалим періодом ліквідації, ані щодо оцінки портфелів працюючих та непрацюючих кредитів, дочірніх компаній Banco Popular, що займаються нерухомістю, а також непередбачуваних юридичних фактів.

В другу чергу, Суд відхилив твердження про те, що оцінювач не був незалежним.

По-перше, Суд зазначив, що обставини справи, з одного боку, не свідчать про те, що при проведенні Оцінки 3 Оцінювач перебував під впливом того факту, що він проводив Оцінку 2, а з іншого – суперечать аргументу про те, що Оцінювач міг обґрунтовано виявитись не об'єктивним або неупередженим.

В Оцінці 3 оцінка різниці у ставленні ґрунтується на фактичному ставленні до акціонерів та кредиторів, які постраждали в результаті врегулювання. Оцінка активів та зобов'язань Banco Popular в першій частині Оцінки 2 не була врахована в Оцінці 3, і тому не могла вплинути на Оцінювача при проведенні Оцінки 3.

Крім того, Оцінка 2 містила кілька застережень щодо надійності моделювання сценарію ліквідації. Відповідно, Суд відхилив скаргу про те, що, прагнучи захистити свою професійну репутацію, Оцінювач вважав себе зв'язаним висновками Оцінки 2 при проведенні Оцінки 3.

Крім того, Суд відхилив аргумент про те, що Оцінювач мав стимул уникати будь-яких виправлень або змін висновків, що містяться в Оцінці 2, на тій підставі, що цей аргумент суперечить обставинам, за яких були проведені Оцінки 2 і 3. Оцінка 3 була виконана на основі більш детальної інформації, ніж та, що була доступна Оцінювачу на момент проведення Оцінки 2. Крім того, одразу після отримання Оцінки 2, SRB була проінформована про те, що Оцінювачу доведеться виконувати Оцінку 3 на підставі

нових даних, а отже, змінити оцінку, здійснену під час симуляції сценарію ліквідації. В Оцінці 3 Оцінювач не просто підтвердив результати моделювання, викладені в Оцінці 2. Більше того, сам факт того, що Оцінювач дійшов такого ж висновку, не є достатнім для того, щоб стверджувати, що він вважав себе пов'язаним своєю оцінкою в Оцінці 2, коли він проводив Оцінку 3.

Нарешті, Суд відхилив скаргу про те, що SRB повинна була призначити іншого оцінювача для проведення оцінки за іншою методологією, оскільки оцінка поводження з постраждалими акціонерами та кредиторами повинна була проводитися на основі сценарію ліквідації. Аналогічно, жодне положення Регламенту № 806/2014 або Делегованого Регламенту 2016/1075 прямо не забороняє проведення Оцінок 2 і 3 одним і тим же оцінювачем.

По-друге, Суд відхилив скарги на те, що оцінювач не був незалежним через його ймовірні зв'язки з Banco Popular та Banco Santander.

У зв'язку з цим він зазначив, що на дату призначення Оцінювача незалежним оцінювачем особа покупця була невідома, тому не було можливості взяти до уваги зв'язки між Оцінювачем та Banco Santander, і що Оцінювач більше не надавав аудиторські послуги Banco Santander.

Суд підкреслив, що протягом усієї процедури, пов'язаної з врегулюванням ситуації з Banco Popular, SRB забезпечила, як це було потрібно, дотримання Оцінювачем вимог незалежності та, зокрема, вимог щодо відсутності конфлікту інтересів, викладених у Делегованому Положенні 2016/1075.³⁷

Таким чином, SRB не помилилася, дійшовши висновку, що послуги, надані Оцінювачем як Banco Popular, так і Banco Santander, не могли вплинути на рішення Оцінювача під час проведення Оцінки 3, і, отже, не могла встановити наявності фактичних або потенційних матеріальних інтересів, спільних або конфліктних з Banco Popular або Banco Santander.

Аналогічно, жоден з аргументів не ставить під сумнів висновки SRB щодо відсутності зв'язку між, з одного боку, аудиторськими послугами та послугами, пов'язаними з інтеграцією Banco Popular, наданими Оцінювачем Banco Santander, та з іншого боку, елементами, що стосуються Оцінки 3, яка стосувалася лише оцінки Banco Popular, а не Banco Santander.

Крім того, заявники не пояснили, яким чином послуги, надані Оцінювачем, могли вплинути або могли обґрунтовано сприйматися як такі, що вплинули на судження Оцінювача під час проведення Оцінки 3.

Більше того, Суд вважає, що для того, щоб зробити висновок про те, що SRB мала взяти до уваги очевидну відсутність об'єктивності та неупередженості з боку Оцінювача через його зв'язки з Banco Santander, необхідно встановити,

³⁷ Відповідно до статті 41 Делегованого Регламенту Комісії (ЄС) 2016/1075 від 23 березня 2016 року, що доповнює Директиву 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо нормативно-технічних стандартів, які визначають зміст планів відновлення, планів врегулювання та групових планів відновлення, мінімальні критерії, які компетентний орган повинен оцінити щодо планів відновлення та групових планів відновлення, умови фінансової підтримки групи, вимоги до незалежних оцінювачів, договірне визнання списаних та конвертованих повноважень, процедури та зміст вимог щодо повідомлення та повідомлення про призупинення, а також оперативне функціонування комісії у справах про неплатоспроможність (ОВ 2016 L 184, стор. 1).

що, стверджуючи в Оцінці 3, що постраждалі акціонери та кредитори не отримали б кращі умови в рамках звичайної процедури банкрутства, Оцінювач мав намір надати перевагу Banco Santander. Крім того, навіть якщо б Оцінювач дійшов висновку в Оцінці 3, що постраждалі акціонери та кредитори отримали б кращі умови в разі ліквідації Banco Popular, компенсація, яка могла б бути отримана в результаті цього, виплачується з Єдиного фонду врегулювання, а не з Banco Santander.

Крім того, Суд вважає, що результати Оцінки 3 не впливають на законність та легітимність рішення про введення процедури санації Banco Popular або на результат цієї процедури, а саме продаж Banco Popular у власність Banco Santander, і що вони не можуть мати наслідком надання постраждалим акціонерам та кредиторам права на отримання компенсації від Banco Santander.

Суд дійшов висновку, що оскільки Оцінка 3, незалежно від її результатів, не могла вплинути на становище Banco Santander, Оцінювач не мав можливості надати перевагу Banco Santander. Відповідно, зв'язки між ними не можуть викликати законних сумнівів щодо існування можливої упередженості або вказувати на відсутність об'єктивності чи неупередженості з боку Оцінювача. Ці зв'язки не становили обставин, здатних поставити під сумнів незалежність Оцінювача при проведенні Оцінки 3 або його призначення SRB як незалежного оцінювача.

По-третє, Суд відхиляє твердження про порушення права акціонерів та кредиторів бути заслуханими, зокрема, у зв'язку з тим, що SRB вимагав від них подавати свої зауваження за встановленою формою.

У зв'язку з цим, по-перше, він зазначив, що повага до права бути заслуханим має бути забезпечена навіть за відсутності законодавства, яке прямо передбачає реалізацію цього права, і що ані Регламент № 806/2014, ані Хартія основних прав Європейського Союзу («Хартія») не встановлюють конкретної процедури реалізації права бути заслуханим. Таким чином, рішення SRB використовувати форму для збору коментарів постраждалих акціонерів та кредиторів було в межах її дискреційних повноважень в організації цієї процедури, щоб дозволити постраждалим акціонерам та кредиторам реалізувати своє право бути почутими, за умови, що вони зможуть ефективно реалізувати своє право.

По-друге, у цій справі Суд зазначив, що SRB розглянула усі отримані зауваження та пояснила в оскаржуваному рішенні, чому певні зауваження не мали значення для прийняття оскаржуваного рішення. Суд відхилив аргумент про порушення права бути заслуханим на тій підставі, що SRB відхилила несуттєві зауваження.

По-третє, Суд вважає, що питання в анкеті були сформульовані нейтрально, у вигляді короткого викладу питання, про яке йдеться, з посиланням на відповідні частини попереднього рішення або Оцінки 3, після чого акціонерам і кредиторам, яких це стосується, було запропоновано надати свої коментарі або думки з цього питання.

По-четверте, Суд відхилив аргумент щодо обмеження обсягу відповідей, які можна було вносити до анкети, на тій підставі, що вона є суто теоретичною

і не встановлює необхідного правового стандарту, що за відсутності такого обмеження результат процедури міг би бути іншим.

З одного боку, зауваження, подані в процесі реалізації права бути заслуханим у відповідь на анкету, були ретельно розглянуті в оскаржуваному рішенні і спонукали Оцінювача прийняти документ з роз'ясненнями. Таким чином, навіть незважаючи на те, що обсяг коментарів був обмежений, SRB та Оцінювач надали детальні відповіді на ці коментарі.

З іншого боку, заявники не вказують, які саме зауваження, крім тих, що були подані та на які відповіли SRB та Оцінювач, вони не змогли подати у зв'язку з обмеженим обсягом відповідей. Вони також не вказали, які саме документи вони хотіли б мати можливість додати до анкети.

По-четверте, Суд відхилив як неефективне твердження про те, що підставою для проведення Оцінки 3 є фінансовий стан Banco Popular на момент введення тимчасової адміністрації, що є невірним.

Він нагадав, що оцінка різниці у ставленні мала бути зроблена на момент прийняття плану врегулювання. Однак експертний звіт Банку Іспанії від 8 квітня 2019 року, на який посилаються заявники і надання якого було запитано в рамках слідчих дій, стосується подій, що передували виведенню Banco Popular з ринку, які не мали відношення до цілей проведення Оцінки 3.

По-п'яте, Суд відхилив твердження про те, що SRB неналежним чином делегувала Оцінювачу повноваження щодо прийняття рішень, надані йому Постановою № 806/2014.

По-перше, встановивши, що заявники не посилаються на незаконність Регламенту № 806/2014, не стверджують, що SRB здійснювала дискреційні повноваження або, що її виконавчі повноваження чітко не визначені в цьому регламенті або, що SRB порушила Регламент № 806/2014, перевищивши повноваження, надані їй цим регламентом, Суд вважає, що аргументи, які критикують SRB за надання Оцінювачу повноважень щодо прийняття рішень, не можуть довести порушення принципів, пов'язаних з делегуванням повноважень.

По-друге, Суд зазначив, що рішення про відмову у виплаті компенсації постраждалим акціонерам та кредиторам було прийнято SRB, а не Оцінювачем.

Крім того, відповідно до Регламенту № 806/2014, економічні та технічні аспекти оцінки умов, які б отримали постраждалі акціонери та кредитори, якби Banco Popular підлягав звичайній процедурі банкрутства, повинні були оцінюватися незалежним оцінювачем, а не самою SRB. Таким чином, той факт, що SRB доручила оцінювачу провести Оцінку 3, не можна тлумачити як делегування своїх повноважень щодо прийняття рішення.

По-третє, з огляду на положення Регламенту № 806/2014, той факт, що SRB затвердила висновки Оцінки 3, не може трактуватися як неспроможність SRB здійснювати контроль за дотриманням вимог, яких повинен дотримуватися незалежний оцінювач при проведенні оцінки. Крім того, зі змісту оскаржуваного рішення зрозуміло, що SRB не просто підсумувала «Оцінку 3» та документ

з роз'ясненнями, але й проаналізувала чи залишаються вони дійсними у світлі зауважень, зроблених постраждалими акціонерами та кредиторами.

По-шосте, Суд відхилив скаргу про порушення права на ефективний засіб правового захисту.

Що стосується нерозголошення певної інформації в не конфіденційній версії Оцінки 3, що додається до попереднього рішення, Суд зазначає, що оцінка SRB, згідно з якою відредагована інформація, що стосується положень про непередбачені юридичні обставини, викладена в Оцінці 3, була охоплена професійною таємницею і є конфіденційною, не оскаржується. Також не заперечується, що SRB зобов'язана захищати конфіденційну інформацію.³⁸ Крім того, заявники не вказують, що відредагована інформація необхідна для розуміння оскаржуваного рішення або для реалізації свого права на краще ефективний засіб правового захисту.

По-сьоме, Суд відхилив твердження про порушення права власності.

Суд зазначив, що Регламент № 806/2014 встановлює механізм забезпечення справедливої компенсації акціонерам або кредиторам суб'єкта господарювання, щодо якого прийнято рішення про ліквідацію, відповідно до вимог статті 17(1) Хартії.

У цій справі, не довівши, що SRB припустилась очевидної помилки в оцінці, дійшовши, на підставі Оцінки 3, висновку, що постраждалі акціонери та кредитори Banco Popular не отримали б кращі умови в рамках звичайної процедури банкрутства, ніж в рамках санації, заявники не довели, що оскаржуване рішення порушує їхнє право власності.

Крім того, не можна обґрунтовано стверджувати, що SRB порушила статтю 17 Статуту, оскільки сума відшкодування за принципом недопущення погіршення становища кредиторів була розрахована на основі найгіршого сценарію для акціонерів, а саме процедури ліквідації Banco Popular. Застосування альтернативного сценарію ліквідації відповідає чинному законодавству.

---

³⁸ Відповідно до статті 88(5) Регламенту № 806/2014.

VI. Соціальна політика: рівність у працевлаштуванні та соціальному забезпеченні

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 28 листопада 2021 року, *Commune d'Ans*, C-148/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Соціальна політика – Директива 2000/78/ЄС – Встановлення загальних рамок для забезпечення рівного ставлення у сфері зайнятості та професійній діяльності – Заборона дискримінації на підставі релігії чи переконань – Державний сектор – Умови працевлаштування в органах державного управління, що забороняють видиме носіння будь-яких філософських або релігійних знаків на робочому місці – Ісламська хустка (хіджаб) – Вимога нейтральності в контактах із громадськістю, вищими посадовими особами та колегами

З 11 жовтня 2016 року ОР обіймає посаду «начальника відділу» (керівника офісу) в муніципалітеті Анс (Бельгія), і виконує свої функціональні обов'язки переважно без контакту з користувачами державних послуг.

8 лютого 2021 року вона запросила дозвіл на носіння ісламської хустки (хіджабу) на робочому місці. Цей запит попередньо був відхилений її роботодавцем.

Згодом, муніципальна рада змінила умови працевлаштування в муніципалітеті Анс шляхом встановлення вимоги «виняткового нейтралітету» на робочому місці. Цей термін потрібно розуміти як заборону для всіх працівників носити на робочому місці будь-які видимі знаки, що можуть свідчити про їх переконання, зокрема, релігійні чи філософські, незважаючи на те, чи контактують вони з громадськістю, чи ні.

Вважаючи, що вона зазнала дискримінації через своє віросповідання, ОР подала позов про судову заборону до суду з трудових спорів м. Льєж, Бельгія (*Labour Court, Liège, Belgium*).

На думку суду, заборона на носіння ісламської хустки, накладена на ОР її роботодавцем, відповідно до умов працевлаштування, породжує різницю в ставленні, що становить дискримінацію в розумінні Директиви 2000/78³⁹. З огляду на сумніви, які суд має щодо сумісності з цією Директивою положення умов трудового договору, згаданий суд вирішив передати питання на розгляд Суду справедливості ЄС для винесення попереднього рішення.

Суд, засідаючи у складі Великої Палати, постановив, що внутрішнє правило муніципального органу влади, що заборонив, в загальний і невибірковий спосіб працівникам цього органу видиме носіння на робочому місці будь-яких знаків, що свідчать, зокрема, про філософські чи релігійні переконання, може бути виправдане бажанням вищезазначеного органу встановити абсолютно нейтральне адміністративне середовище за умови, що це правило є доцільним, необхідним

³⁹ Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, що встановлює загальні рамки для однакового ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності (OJ 2000 L 303, стор. 16)

та пропорційним у світлі контексту та з урахуванням різних прав та інтересів, про які йде мова.

Висновки Суду

Відхиливши на підставі фактичних обставин, висунутих судом, що направив справу на розгляд, можливість прямої дискримінації, Суд нагадує, що внутрішнє правило, затверджене роботодавцем, подібне до того, яке було предметом розгляду в основному провадженні, може становити різницю у ставленні, опосередковано засновану на релігії або переконаннях, у значенні статті 2(2)(b) Директиви 2000/78, якщо буде встановлено, що зовні нейтральне зобов'язання, яке міститься в цьому правилі, фактично призводить до того, що особи, які сповідують ту чи іншу релігію або переконання, опиняються у особливо несприятливому становищі.

Така різниця в ставленні, однак, не призводить до непрямой дискримінації якщо, відповідно до статті 2(2)(b)(i) Директиви 2000/78, це об'єктивно виправдано законною метою і якщо засоби досягнення цієї мети є належними та необхідними.

По-перше, на думку Суду, положення умов працевлаштування в органах державної влади, подібне до того, про яке йдеться у цій справі, може розглядатися як таке, що переслідує законну мету в розумінні цього положення.

За відсутності консенсусу на рівні ЄС, кожній Державі-члену, включаючи, де це доречно, її внутрішньодержавні органи, відповідно до наданих їм повноважень, має бути надана свобода дій у визначенні нейтральності державної служби, яку вони мають намір підтримувати на робочому місці. Ця свобода дій дозволяє Державам-членам, а також внутрішньодержавним органам враховувати власний специфічний контекст, беручи до уваги різноманітність їхніх підходів щодо місця, яке вони мають намір відвести в рамках своїх систем релігії та філософським переконанням у державному секторі. Однак, національні суди та суди ЄС повинні перевірити, чи були вжиті національні, регіональні або локальні засоби обґрунтованими в принципі та пропорційними.

По-друге, Суд зазначає, що умови працевлаштування повинні бути відповідними для забезпечення належного застосування мети, яку переслідує роботодавець. У зв'язку з цим, суд, що розглядає справу, в першу чергу повинен визначити, чи переслідує муніципалітет Анс мету «виняткового нейтралітету» у дійсно послідовний і систематичний спосіб по відношенню до всіх працівників.

Далі Суд постановляє, що законна мета забезпечення за допомогою політики «виняткового нейтралітету», повністю нейтрального адміністративного середовища може бути ефективно досягнута лише за умови, що жодні видимі прояви переконань, зокрема, філософських чи релігійних, не допускаються під час контакту працівників з користувачами державних послуг або з іншими співробітниками. Носіння будь-якого знаку, навіть невеликого розміру, підриває здатність цього заходу досягти заявленої мети, а отже, ставить під сумнів послідовність цієї політики.

Нарешті, суд, який розглядає справу, у світлі всіх факторів, характерних для контексту, в якому було прийнято це правило, повинен зважити інтереси, про які йде мова, беручи до уваги, з одного боку, основоположні права та принципи, про які йдеться, а з іншого, принцип нейтралітету, що має на меті гарантування користувачам послуг та працівникам органів державного управління адміністративне середовище, позбавлене видимих проявів переконань, зокрема, філософських чи релігійних.

VII. Захист прав споживачів: несправедливі умови

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 9 листопада 2021 року, *Všeobecná úverová banka, C-598/21*

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Несправедливі умови в контрактах споживачів – Договір споживчого кредиту – Директива 93/13/ЄЕС – Стаття 1 (2) – Умови, що відображають обов'язкові нормативні положення – Стаття 3 (1), стаття 4 (1), стаття 6 (1) та стаття 7 (1) – Застереження про прискорення – Судовий перегляд – Пропорційність з урахуванням порушення контракту споживачем – Статті 7 та 38 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Договір, забезпечений стягненням на нерухоме майно – Позасудовий продаж житла споживача

Заявники в основному провадженні SP та CI взяли споживчий кредит, який підлягав погашенню протягом 20 років і був забезпечений заставою нерухомого майна, а саме – сімейного будинку, в якому вони проживали. Менше ніж через рік після укладення цього договору заявники в основному провадженні прострочили термін оплати, а позикодавець вимагав повернути йому в повному обсязі заборговану суму за умовами кредитного договору на підставі застереження про дострокове виконання зобов'язань, що містилося в цьому договорі. Після цього він звернувся до суду з вимогою стягнути заборгованості шляхом проведення позасудового аукціону з продажу заставленого майна.

Розглянувши заяву заявників про призупинення цього продажу, Окружний суд м. Пряшів, Словаччина (Okresný súd Prešov) першим рішенням відхилив таку заяву, яке згодом підтвердив при повторному розгляді, незважаючи на скасування цього рішення Регіональним судом м. Пряшів, Словаччина (Krajský súd v Prešove). Заявники подали апеляційну скаргу на це друге рішення до Регіонального суду м. Пряшів, – суду який звернувся із запитом. На думку даного суду, національне законодавство, що дозволяє позасудове стягнення з аукціону майна, що є житлом споживачів, може суперечити Директиві 93/13 та принципу пропорційності.

У своєму рішенні Суд справедливості ЄС досліджує тлумачення Директиви 93/13⁴⁰ і, зокрема, сферу судового перегляду несправедливості положення стосовно прискорення строку, що міститься в договорі споживчого кредиту, якщо таке положення дозволяє позасудовий продаж сімейного будинку споживача.

⁴⁰ Див., зокрема, статтю 3(1), статтю 4(2), статтю 6(1) та статтю 7(1) Директиви Ради 93/13/ЄЕС від 5 квітня 1993 року про несправедливі умови в споживчих договорах (OJ 1993 L 95, стор. 29).

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що застереження про дострокове виконання, яке дозволяє кредитору вимагати дострокового погашення всієї суми заборгованості у разі невиконання боржником своїх договірних зобов'язань, підпадає під сферу дії Директиви 93/13. Таким чином, він вказує, що за умови перевірки судом, який розглядає справу, це положення не може бути класифіковане як «[термін], що відображає обов'язкові законодавчі або нормативні положення» в розумінні статті 1(2) Директиви 93/13. Хоча це застереження відтворює певні положення національного законодавства⁴¹, дані положення не є обов'язковими і не відповідають другій умові, що викладена у статті 1(2) для застосування передбаченого в ній виключення.

По-друге, після нагадування про загальні правила судового розгляду несправедливості договірних умов, що підпадають під дію Директиви 93/13, Суд нагадує про критерії, у світлі яких національний суд може визначити, чи є несправедливою умова в довгостроковому іпотечному кредитному договорі, що визначає умови, за яких кредитор має право вимагати дострокового погашення, наприклад, застереження про дострокове погашення кредиту. Таким чином, при проведенні такої оцінки важливо знати, по-перше, чи обумовлене право продавця або постачальника вимагати повернення всієї суми кредиту невиконанням споживачем зобов'язання, що має істотне значення в контексті відповідних договірних відносин, і, по-друге, чи передбачено це право у випадках, коли таке невиконання є достатньо серйозним з огляду на строк та суму кредиту. Важливо також знати, по-третє, чи відступає право продавця або постачальника від звичайного права, що застосовується, за відсутності конкретних договірних положень, і, по-четверте, чи передбачає національне законодавство адекватні та ефективні засоби, що дозволяють споживачеві, який підпадає під дію такої умови, виправити наслідки відкликання кредиту.

Таким чином, оцінюючи, чи є застереження про дострокове виконання несправедливим, національний суд повинен, серед іншого, дослідити пропорційність наявної у кредитора можливості за цим застереженням вимагати всі суми, що підлягають сплаті за договором. Отже, суд повинен взяти до уваги, серед іншого, ступінь невиконання споживачем своїх договірних зобов'язань, наприклад, розмір несплачених платежів по відношенню до загальної суми кредиту та строк дії договору.

Однак викладені вище критерії не є ані кумулятивними, ані альтернативними, ані вичерпними. Таким чином, по-перше, при перевірці пропорційності застереження про дострокове виконання зобов'язань можуть бути додані додаткові критерії, такі як будь-який договірний дисбаланс, створений цим застереженням про дострокове виконання зобов'язань, і той факт, що застосування цього застереження може, у відповідних випадках, призвести до стягнення кредитором сум, належних

⁴¹ У даній справі параграф 53(9) та параграф 565 Цивільного кодексу Словаччини.

за договором, шляхом продажу сімейного будинку споживача без будь-якого судового процесу.

По-друге, оцінюючи засоби, що дозволяють споживачеві виправити наслідки настання строку погашення кредиту, національний суд повинен враховувати, зокрема, з огляду на основоположне право на житло⁴², наслідки виселення споживача та його сім'ї з житла, яке є їх основним місцем проживання.

Таким чином, застосовуючи ці критерії та беручи до уваги всі обставини, за яких було укладено договір, національний суд може дійти висновку про несправедливість застереження про дострокове виконання зобов'язань, якщо встановить, що продавець або постачальник може відповідно до цього застереження скористатися своїм правом вимагати дострокового повернення залишку заборгованості за кредитом без урахування ступеня невиконання споживачем зобов'язань щодо наданої суми та строку кредиту.

За цих обставин Суд постановив, що Директива 93/13 у світлі Хартії⁴³ виключає дію національного законодавства, згідно з яким судовий розгляд несправедливості застереження про дострокове виконання зобов'язань, що міститься в договорі про споживчий кредит, не враховує пропорційність наданої продавцю або постачальнику можливості скористатися своїм правом, передбаченим цим застереженням, у світлі конкретних критеріїв. До таких критеріїв належать такі, що пов'язані, зокрема, зі ступенем невиконання споживачем своїх договірних зобов'язань, таких як сума несплачених платежів по відношенню до загальної суми кредиту та тривалості договору, а також можливість того, що реалізація застереження призведе до того, що продавець або постачальник зможе стягнути суми, що підлягають сплаті за цим застереженням, шляхом продажу будинку сім'ї споживача без будь-якого судового процесу.

---

⁴² Див. статтю 7 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»).

⁴³ Статті 7 і 38 Хартії.

VIII. Раніше ухвалені судові рішення

1. Економічна та монетарна політика: єдиний механізм врегулювання

Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 25 жовтня 2023 року, *BNP Paribas Public Sector v SRB*, T-688/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Арбітражне застереження – Механізм єдиного врегулювання для кредитних установ та деяких інвестиційних компаній (SRM) – Єдиний фонд врегулювання (SRF) – Договори щодо безвідкличного платіжного зобов'язання та домовленості про заставу – Відхилення вимоги про повернення застави, пов'язаної з попередніми внесками, наданими у формі безвідкличних платіжних зобов'язань – Установа, дозвіл якої було відкликано – Стаття 7 (3) Імплементативного регламенту (ЄС) 2015/81 – Позадовірня відповідальність – Неправомірне збагачення

Заявник, компанія BNP Paribas Public Sector SA, була уповноваженою французькою кредитною установою до 24 березня 2021 року – дати, коли Європейський центральний банк (ЄЦБ) відкликав її дозвіл. За періоди сплати внесків з 2016 по 2021 рік вона внесла до Єдиного фонду врегулювання (SRF) принаймні частину своїх авансових внесків шляхом безвідкличного платіжного зобов'язання. З цією метою він взяв на себе безвідкличні платіжні зобов'язання перед Радою з єдиного врегулювання (SRB) для кожного з цих періодів («2016-2021 IPCs»). 1 квітня 2021 року заявник повідомив SRB, що на його запит ЄЦБ відкликав свій дозвіл та запросив інформацію від SRB з метою отримання погашення застави, пов'язаної з укладеними безвідкличними платіжними зобов'язаннями.

29 липня 2021 року заявник повідомив SRB про розірвання 2016-2021 IPCs. Листом від 13 серпня 2021 року SRB повідомила заявника, що поверне йому заставу, пов'язану з 2016-2021 IPCs, після отримання грошової суми, що відповідає сумі, взятій на себе за цими зобов'язаннями. Вона зазначила, серед іншого, що, беручи до уваги статтю 70(4) Регламенту № 806/2014,⁴⁴ згідно з якою, належним чином отримані внески не підлягають поверненню суб'єктам, та Статтю 7(1) Імплементативного регламенту 2015/81,⁴⁵ згідно з якою звернення до безвідкличних платіжних зобов'язань жодним чином не повинно впливати на фінансову спроможність та ліквідність SRF, анулювання 2016-2021 IPCs та подальше повернення застави,

⁴⁴ Регламент № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2014 року, що встановлює єдині правила та єдину процедуру для врегулювання неплатоспроможності кредитних установ та певних інвестиційних компаній в рамках Єдиного механізму врегулювання та Єдиного фонду врегулювання, та вносить зміни до Регламенту Європейського Парламенту та Ради Єдиного механізму врегулювання та Єдиного фонду врегулювання і внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 (OJ 2014, L 225, стор. 1).

⁴⁵ Імплементативний регламент Комісії (ЄС) 2015/81 від 19 грудня 2014 року, що визначає єдині умови застосування Регламенту № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради щодо попередніх внесків до Єдиного фонду врегулювання (OJ 2015 L 15, стор. 1).

що забезпечує ці зобов'язання, може відбутися лише після сплати грошових коштів у сумі, що дорівнює сумі відповідного безвідкличного платіжного зобов'язання. Після цього SRB запропонувала заявнику перерахувати певну суму. 25 жовтня 2021 року заявник повідомив SRB, що, оскільки, згідно з його розумінням застосовної правової бази, він не зобов'язаний перераховувати SRB грошові кошти, що відповідають сумах зобов'язань за 2016-2021 IPCs, для того, щоб повернути заставу, він не буде здійснювати цей переказ.

У своєму позові, поданому на підставі статті 272 ДФЄС⁴⁶ та частини першої статті 340 ДФЄС, заявник просить Загальний Суд, серед іншого, визнати, що позиція, викладена SRB у листі від 13 серпня 2021 року, суперечить умовам 2016-2021 IPCs, та зобов'язати SRB повернути йому суми, що відповідають грошовій заставі, пов'язаній з тими зобов'язаннями, які SRB утримала, порушуючи свої договірні зобов'язання.

Своїм рішенням Суд відмовив заявнику у задоволенні позову. По-перше, він підтвердив, що той факт, що суб'єкт господарювання припиняє здійснювати свою діяльність як кредитна установа протягом періоду сплати внесків внаслідок відкликання ліцензії, не впливає на його обов'язок сплатити повний авансовий внесок, що підлягає сплаті за цей період, і, по-друге, підтверджує, що обов'язок сплати цього внеску в повному обсязі не обмежується лише частиною внеску, що сплачується негайно, але також включає частину, що надається у вигляді безвідкличного платіжного зобов'язання.

Висновки Суду

По-перше, Загальний Суд підкреслює, що стаття 70(1) Регламенту № 806/2014 зобов'язує кредитні установи, засновані в державі-члені, здійснювати звичайні внески до SRF за кожен рік сплати внесків. Щорічний збір авансових внесків від кредитних установ має на меті забезпечити, щоб до кінця початкового періоду наявні фінансові ресурси SRF досягли визначеного цільового рівня.⁴⁷ З огляду на цю мету, законодавчий орган ЄС чітко визначив у статті 70(4) Регламенту № 806/2014, що авансові внески, які вважаються «належним чином отриманими», не підлягають відшкодуванню. Це формулювання встановлює однозначне правило без винятків. Саме тому не передбачається можливість ретроспективних коригувань авансових внесків.⁴⁸ З цього випливає, що будь-які зміни в статусі установи протягом періоду сплати внеску не впливають на суму внеску, що підлягає сплаті за відповідний рік. В цьому відношенні судова система ЄС раніше підтверджувала, що припинення діяльності кредитної установи протягом цього періоду внаслідок відкликання її ліцензії не змінює її зобов'язання сплатити авансовий внесок у повному обсязі за цей період.⁴⁹

⁴⁶ Загальний Суд має юрисдикцію розглядати заяву заявника, подану на підставі статті 272 ДФЄС, відповідно до арбітражних застережень у пункті 13.2 кожної з МПК 2016-2021 років, які надають йому юрисдикцію виносити рішення у будь-якому спорі щодо законності, дійсності тлумачення або виконання цих угод.

⁴⁷ Відповідно до статті 69(1) Регламенту № 806/2014

⁴⁸ Рішення від 29 вересня 2022 року, ABLV Bank v SRB (C-202/21 P, EU:C:2022:734, п. 56).

⁴⁹ Рішення від 20 січня 2021 року, ABLV Bank v SRB (T-758/18, EU:T:2021:28, п. 85).

По-друге, Загальний Суд зазначає, що для того, щоб виконати свій обов'язок зі сплати внесків до SRF, кредитні установи, відповідно до статті 70(3) Регламенту № 806/2014, мають можливість або сплатити свій внесок негайно, або укласти безвідкличне платіжне зобов'язання.

По-третє, Суд нагадує, що стаття 7 Імплементативного регламенту 2015/81 встановлює певні правила, що застосовуються до безвідкличних платіжних зобов'язань, особливістю яких є те, що вони є договорами, укладеними на необмежений строк, що дозволяє установам відтермінувати сплату свого внеску.

В цьому контексті, Суд зазначає, що з огляду на звичайне значення слова «безвідкличний», безвідкличне платіжне зобов'язання означає зобов'язання сплатити суму, щодо якої це зобов'язання було укладено, і яке не може бути поставлене під сумнів. Він також зазначає, що, хоча стаття 7(3) Імплементативного регламенту 2015/81 прямо не вказує, що установи повинні спочатку сплатити свій внесок, щоб згодом їм було повернуто заставу, Регламент № 806/2014 вимагає від цих установ сплачувати протягом початкового періоду щорічний внесок до SRF, щоб останній досягнув цільового рівня наприкінці цього періоду. З цього випливає, що якщо заставу, яка забезпечує безвідкличне платіжне зобов'язання, буде повернуто без попереднього отримання внеску, щодо якого було укладено це зобов'язання, то відповідна установа не тільки не виконає свого зобов'язання сплатити весь внесок за період, на який припадає дія Регламенту № 806/2014, але й авансовий внесок у формі безвідкличної платіжної угоди не досягне мети забезпечення SRF фінансовими ресурсами, що відповідають рівню, передбаченому законодавством ЄС.

Як зазначено в судовій практиці ЄС,⁵⁰ той факт, що суб'єкт припиняє здійснювати діяльність в якості кредитної установи протягом періоду сплати внесків внаслідок відкликання його ліцензії, не впливає на його обов'язок сплатити повний авансовий внесок, що підлягає сплаті за цей період. Суд вважає, що для оцінки обсягу зобов'язання сплатити цей внесок у повному обсязі не можна обмежуватися лише тією частиною внеску, яка була сплачена негайно, не беручи до уваги іншу частину, передбачену безвідкличним зобов'язанням щодо сплати внеску. Стаття 7(1) Імплементативного регламенту 2015/81 чітко передбачає, що використання безвідкличних платіжних зобов'язань жодним чином не повинно впливати на фінансову спроможність або ліквідність SRF. Скасування безвідкличного платіжного зобов'язання, спричинене виходом установи зі сфери дії Регламенту № 806/2014, та повернення відповідної застави, передбаченої статтею 7(3) Імплементативного регламенту 2015/81, не може, таким чином, завдати шкоди SRF. Якби це було не так, то останнє положення суперечило б меті, яку переслідує щорічний збір авансових внесків.⁵¹ Таким чином, стаття 7(1) Імплементативного регламенту 2015/81 застосовується до режиму безвідкличних платіжних зобов'язань установи, що не підпадає під дію Регламенту № 806/2014, а отже, стаття 7(3) Імплементативного регламенту 2015/81 повинна тлумачитися у світлі цього положення. Таким чином, Суд

⁵⁰ Рішення від 20 січня 2021 року, ABLV Bank v SRB (T-758/18, EU:T:2021:28, п. 85).

⁵¹ Як випливає зі статей 69 і 70 Регламенту № 806/2014.

вважає, що метою скасування зобов'язання про безвідкличний платіж, передбаченого останнім положенням, є припинення дії цього зобов'язання, в результаті чого воно не продовжується після того, як установа, що робить внесок, вийшла зі сфери дії Регламенту № 806/2014. Метою цього положення є ненадання можливості установам, які не підпадають під дію цього Регламенту, уникнути свого зобов'язання сплатити в повному обсязі належний внесок; натомість, воно має на меті для забезпечення того, щоб фінансові кошти SRF були доступні SRB якомога швидше в разі прийняття рішення, тобто для захисту фінансової спроможності та ліквідності SRF.

Крім того, той факт, що вихід установи зменшує загальну суму покритих депозитів, а отже, і цільовий рівень, навіть якщо його буде встановлено, не звільняє цю установу від обов'язку сплати в повному обсязі авансового внеску, що підлягає сплаті за відповідний період. У зв'язку з цим Суд зазначає, що протягом періоду з 2016 по 2021 рік заявник підпадав під дію Регламенту № 806/2014, а отже, був зобов'язаний сплачувати внесок до SFR, і що за кожен з цих років SRB розраховувала свій індивідуальний внесок на основі, серед іншого, свого прогнозу на відповідний рік щодо цільового рівня, який має бути досягнутий наприкінці початкового періоду. Тому той факт, що цільовий рівень може змінитися після виходу заявника зі сфери дії Регламенту № 806/2014, не може мати жодного впливу на розрахунок, а отже, і на розмір внесків, що підлягають сплаті за період до його виходу з системи. Отже, той факт, що вихід заявника зі сфери дії Регламенту № 806/2014 міг вплинути на цільовий рівень, якщо б він був встановлений, не може виправдати зміну розміру внесків, які він повинен був сплатити за 2016-2021 роки. Це також не може бути виправданням погашення застави, що забезпечує 2016-2021 IPCs, без попередньої сплати внесків, щодо яких ці зобов'язання були укладені.

Крім того, Суд нагадує, що вже було встановлено, що вихід установи зі сфери дії Регламенту № 806/2014 не дає їй права на новий розрахунок авансового внеску, оскільки, якби SBR мав враховувати еволюцію правового та фінансового становища кредитних установ протягом відповідного періоду сплати внесків, йому було б важко достовірно і стабільно розраховувати внески, що підлягають сплаті кожною з них, і досягати мети – отримати наприкінці початкового періоду щонайменше 1 % суми депозитів, що покриваються всіма установами, які мають право на здійснення діяльності на території Держави-члена.⁵² З цього випливає, що скасування безвідкличного платіжного зобов'язання і повернення застави, передбачені статтею 7(3) Імплементативного регламенту 2015/81, не можуть означати, що частина попереднього внеску, щодо якої було укладено безвідкличне платіжне зобов'язання, не повинна надаватися, якщо установа, яка робить внесок, не підпадає під сферу дії Регламенту № 806/2014. Ця установа залишається відповідальною за сплату повного індивідуального внеску, який регулярно розраховується SRB за відповідний період, і не має права сплачувати лише його частину.

Отже, Суд вважає, що позиція, висловлена SRB у листі від 13 серпня 2021 року, згідно з якою вона може повернути грошову заставу, що забезпечує 2016-2021 IPCs,

⁵² Рішення від 20 січня 2021 року, ABLV Bank vSRB (T-758/18, EU:T:2021:28, пп. 75 і 76)

лише після сплати суми внеску, для якого ці інструменти були використані, не суперечить ані статті 7(3) Імплементативного регламенту 2015/81, ані пункту 12.5 2016-2021 IPCs, який посилається на це положення.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу (рішення за листопад 2023 року). Відп. за вип.: перший заступник керівника Апарату Верховного Суду д. ю. н. Р. Бабанли, професор, завідувач кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого д. ю. н. Т. Комарова. Опрацювання та переклад рішень: Д. Мордас, О. Тарасенко, Д. Мудрак, А. Петренко, Н. Патрушева, А. Лукашова, С. Топал, Д. Горобець, Я. Мамонова. Київ, 2024. – 38 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розмічених на вебсайті: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/.
2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення з підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміченим на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/.
3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://wa.me/supremecourt_ua)